

Sten Andersson: Utrikesdeklarationen 1987

Talare
Sten Andersson
Utrikesminister

Datum
18 mars 1987

Plats
Stockholm

1 Herr talman!

Det internationella läget ger anledning till oro, men också till förhoppningar.

5 Inga avgörande lösningar har ännu nåtts i de internationella kriserna.

Samtidigt ser vi fortsatta strävanden till fred och försoning.

10 Kärnvapenkapprustningen kastar alltjämt sin mörka skugga över
mänskligheten. Samtidigt pågår förhandlingar med det uttalade syftet att
kraftigt minska kärnvapenarsenalerna.

15 Apartheidpolitiken dömer ännu denna dag Sydafrikas svarta majoritet till ett liv
i rättslöshet och förnedring. Samtidigt blir reaktionerna mot apartheidsystemets
förtryck allt starkare.

20 Få människor kan ha blivit oberörda av de visioner som tonade fram vid
toppmötet i Reykjavik i oktober. Ledarna för de båda största militärmakterna
syntes ense om att kapprustningen borde vändas till sin motsats och att världens
säkerhet på sikt borde byggas på en annan grund än kärnvapenavskräckningens.

25 Det görs nu skiftande bedömningar av hur nära en uppgörelse parterna
egentligen var i Reykjavik, och hur nära de är nu vid de fortgående bilaterala
kärnvapenförhandlingarna i Genève.

Vi har all anledning att ta fasta på de båda ledarnas gemensamma förklaring att
ett kärnvapenkrig inte kan vinnas och därför aldrig får utkämpas. Detta innebär
en förpliktelse inte bara mot deras egna folk, utan mot hela mänskligheten.

30 Det är regeringens förhoppning att de förslag rörande en eliminering av

medeldistanskärnvapen i Europa som båda parter nyligen lagt fram skall innebära ett genombrott i Genèveförhandlingarna.

35 Inom FN, i nedrustningskonferensen i Genève och i sexnationsinitiativet verkar Sverige för nedrustningsåtgärder som är genomförbara i en nära framtid, samtidigt som de är betydelsefulla steg i riktning mot mer omfattande nedrustning.

40 Hit hör kravet på omedelbart stopp för alla kärnvapenprov, kopplat till förhandlingar om ett fullständigt multilateralt provstoppsavtal.

Hit hör också överenskommelser för att förhindra kapprustning i rymden. Förslaget om en korridor i Centraleuropa fri från slagfältskärnvapen skall ses
45 som ett bidrag till strävandena att minska risken för en nukleär konflikt i Europa.

För att främja säkerheten och öka stabiliteten i vårt närområde fortsätter Sverige att verka för en kärnvapenfri zon i Norden. Det är regeringens förhoppning att
50 en ämbetsmannagrupp snart skall kunna tillsättas för att vidare utreda zonfrågan. De nordiska ländernas skilda säkerhetspolitiska utgångspunkter måste självfallet respekteras i arbetet med denna fråga.

Sverige, liksom andra kärnvapenfria stater, har ett legitimt intresse av att
55 uttrycka sin syn i frågor som rör kärnvapenkapprustningen. Kärnvapenhotet är globalt. Därför har alla stater en rätt och en skyldighet att delta i arbetet för att säkerställa att ett kärnvapenkrig aldrig bryter ut. Detta är utgångspunkten för sexnationsinitiativet, vars deltagare har inbjudits att hålla sitt nästa möte i Sverige.

60 Vid nedrustningskonferensen i Genève intar förhandlingarna om en konvention om förbud mot kemiska vapen en central plats. Ett positivt resultat av dessa viktiga multilaterala förhandlingar, där Sverige i år är ordförande, skulle vara av avgörande betydelse.

65 Möjligheten att avskaffa en hel kategori massförstörelsevapen är inom räckhåll. Det är glädjande att parterna i dessa förhandlingar nu visar en konstruktiv vilja till framsteg.

Det säkerhetspolitiska mönster som utvecklats i Norden, och i vilket den svenska neutralitetspolitiken är en viktig faktor, består.

75 Att militärallianserna ägnar vår del av världen ett ökat säkerhetspolitiskt och strategiskt intresse har varit uppenbart under en följd av år. Bl. a. är den förhöjda aktiviteten i havsområdena i vår närhet tecken på detta. Ingen kan dock ha intresse av att rubba den stabilitet som råder i Norden. Det är av stor vikt för Sverige att allianserna iakttar återhållsamhet i sina militära dispositioner i vår del av världen.

80

Regeringen avser att aktivt verka för att få till stånd förtroendeskapande åtgärder och nedrustning på det marina området.

85 Neutralitetspolitiken är den främsta garanten för vårt lands fred och oberoende. Denna politik kommer också framgent att föras med fasthet och konsekvens.

Neutralitetspolitiken bygger på att omvärlden kan hysa förtroende och respekt för vår vilja och förmåga att orubbligt hålla fast vid den utrikespolitiska linje vi valt.

90

Det är inte minst mot denna bakgrund värdefullt att det i vårt land finns en bred uppslutning kring neutralitetspolitiken. Detta har också klart bekräftats av 1984 års försvarskommitté, som nu lagt fram sitt slutbetänkande.

95 Vår neutralitetspolitik stöds av ett starkt och allsidigt sammansatt totalförsvar.

Årets försvarsöverenskommelse är en uppgörelse över blockgränserna, och det är tillfredsställande. Överenskommelsen gör det möjligt för oss att upprätthålla ett effektivt och balanserat militärt försvar. Den bidrar till att värna om trovärdigheten i vår neutralitetspolitik.

100

Regeringen ser med största allvar på överbefälhavarens rapporter om fortsatta kränkningar av svenskt territorialvatten och luftrum. Åtgärder har vidtagits - och ytterligare åtgärder planeras - för att hävda våra gränsers okränkbarhet.

105

Vår territoriella integritet måste respekteras och alla kränkningar bestämt avvisas.

110 Herr talman!

Det nära samarbetet mellan de nordiska länderna fortsätter att utvecklas och fördjupas.

115 Detta samarbete får årligen en genomlysning och stimulans vid Nordiska rådets sessioner. Vid den 35:e sessionen i Helsingfors nyligen kunde bl. a. konstateras att verksamhetsåret 1986 inneburit både konsolidering och nyskapande på flera områden.

120 Från Sovjetunionen kommer allt tydligare signaler om behovet av en förändring i det sovjetiska samhället. En större öppenhet och ett friare tankeutbyte, liksom ökat folkligt deltagande i ett land som Sovjetunionen, gagnar alla Europas folk.

I denna process har också ökade mänskliga kontakter över gränserna stor
125 betydelse. Varje steg i denna riktning hälsar vi därför med tillfredsställelse och positivt intresse.

Vi kan i dag konstatera att vi har kunnat föra en del för Sverige och
Sovjetunionen gemensamma problem närmare en lösning. Många splittrade
130 familjer har kunnat återförenas. Vi har goda förhoppningar om en överenskommelse med Sovjetunionen om informationsutbyte av kärntekniska anläggningar och av varsel vid eventuella kärnkraftsolyckor.

På andra områden önskar vi se ytterligare framsteg. Det gäller främst
135 förhandlingarna om avgränsningen i Östersjön.

En överenskommelse om gränsdragningen måste bygga på en fast folkrättslig grundval. En sådan överenskommelse skulle främja stabiliteten i förhållandet mellan våra länder. Den skulle dessutom skapa gynnsamma villkor för skyddet
140 av miljön och fiskbeståndet i ett känsligt havsområde.

Våra förhandlingar i avgränsningsfrågan fortsätter.

ESK:s tredje uppföljningsmöte, som inleddes i november förra året Wien, har
145 börjat under relativt gynnsamma förutsättningar. En viktig orsak är Stockholmskonferensens positiva resultat. Detta har betytt mycket som stimulans till ESK-processen.

150 I Budapestappellen och Brysseldeklarationen har Warszawapakten och NATO uttryckt intresse för förhandlingar om konventionell nedrustning i Europa, från Atlanten till Ural. Sverige välkomnar detta.

155 I Wien verkar vi för att mandatet för Stockholmskonferensen skall utvidgas så att en fortsättning av denna innefattar förhandlingar om såväl utökade förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder som nedrustning. Det är viktigt att alla ESK-stater kan delta i en sådan process, som berör hela Europa och som kan få återverkningar på alla staters säkerhet.

160 Det är beklagligt att frågorna om ekonomiskt och tekniskt samarbete på senare år kommit i skymundan i ESK-processen. Därför är det värdefullt att det i Wien från olika håll lagts fram förslag som syftar till att främja det ekonomiska samarbetet i vid mening, också mellan stater med olika ekonomiska system. Till detta område hör även miljöfrågorna, där de nordiska länderna har lagt fram
165 förslag.

Det tredje huvudområdet inom ESK-processen behandlar den s.k. "mänskliga dimensionen". Principen om respekt för de mänskliga rättigheterna, som är en av ESK:s tio grundläggande principer, står i centrum för arbetet.

170

Sverige ser det som en av Wienmötets huvuduppgifter att åstadkomma förbättringar vad gäller staternas uppfyllelse av åtaganden inom detta område. Ett antal förslag om konferenser och möten har förts fram i Wien. Sverige har varit med om att lägga fram förslag som rör frågor som journalisters
175 arbetsvillkor, enskilda människors kontakter över gränserna och ökad spridning av litteratur på mindre språk.

När vi nu ser tillbaka på utvecklingen av våra förbindelser med EG, sedan frihandelsavtalet ingicks 1972, har vi skäl att vara tillfredsställda. Handeln och
180 de ekonomiska förbindelserna har utvecklats gynnsamt. Vårt förhållande till EG har funnit sin form.

Inom ramen för vår neutralitetspolitik är vi beredda att vidareutveckla våra förbindelser med EG. Detta framstår som särskilt angeläget när den
185 västeuropeiska gemenskapen nu förbereder sig för att förverkliga en inre marknad med ett fritt flöde av varor och tjänster med anpassad lagstiftning och

regler på de mest skilda områden av samhällslivet.

190 Det ligger i Sveriges eget intresse att medverka i denna utveckling. I annat fall
riskerar vi att bli isolerade - ekonomiskt, tekniskt-vetenskapligt och kulturellt.

Det var med denna övertygelse Sverige anslöt sig till Eureka-initiativet för att
utveckla Europas kunnande och konkurrenskraft inom högteknologin. Sverige
195 deltar här som både givande och tagande part. Under andra halvåret i fjol var
Sverige ordförande i Eureka.

Vårt medlemskap i Europarådet är en bekräftelse på vår starka förankring i de
västerländska demokratiska idéerna. Denna förankring uttrycks i vårt
200 engagemang i det mångskiftande samarbete som bedrivs inom organisationens
ram. Europarådets funktion som brobyggare mellan EG:s medlemsstater och de
övrige medlemmarna i Europarådet är viktig.

Herr talman!

205

I Sydafrika ökar förtrycket. Undantagstillstånd råder nu i hela landet. Censuren
har skärpts. Det har blivit praktiskt taget omöjligt att rapportera om
motståndskampen.

210 Ändå vet vi att över 20 000 apartheidmotståndare har fängslats sedan
undantagstillståndet infördes, nära hälften av dem barn och ungdomar under
18 år.

Ministern för lag och ordning har själv uppgivit att polisen under 1986 "i
215 tjänsten" skjutit ihjäl 716 personer och sårat över 2 000.

Regeringen i Pretoria har samtidigt avvisat försök till fredliga lösningar. I maj i
fjol anföll sydafrikanska säkerhetsstyrkor mål i grannländerna Botswana,
Zambia och Zimbabwe, samtidigt som representanter för Samväldet förde
220 samtal i regionen om möjligheterna för en förhandlingslösning.

Det sydafrikanska stödet till regeringsfientliga grupper i Moçambique och
Angola fortsätter. Övriga grannländer utsätts också för hot och
destabiliseringsåtgärder. Sydafrikas illegala närvaro i Namibia fortsätter.

225

Sydafrikas politik är ett hot mot internationell fred och säkerhet. En överväldigande majoritet av FN:s medlemsstater kräver att detta hot undanröjs. Sverige sluter sedan lång tid tillbaka upp bakom detta krav.

230

Bindande sanktioner, beslutade av FN:s säkerhetsråd, är det mest verksamma medlet för att på fredlig väg påskynda apartheidsystemets avskaffande och bana väg för en övergång till ett demokratiskt samhällssystem. Trots ett omfattande diplomatiskt förberedelsearbete, i vilket Sverige tog aktivt del, lyckades inte säkerhetsrådet, vid sitt sammanträde i februari, gå vidare med ett beslut om verksamma ekonomiska sanktionsåtgärder.

235

Det är en källa till djup besvikelse att de alliansfria rådsmedlemmarnas förslag om bindande sanktioner förkastades. Den svenska regeringen beklagar att några av säkerhetsrådets ständiga medlemmar är fortsatt negativa till bindande FN-sanktioner mot Sydafrika.

240

Enligt vår bedömning är det fortfarande möjligt att utvidga säkerhetsrådets tidigare rekommendationer om frivilliga åtgärder. Sverige avser därför att fortsätta strävandena att få till stånd ett beslut i säkerhetsrådet om effektiva sanktioner.

245

Det är viktigt att det internationella trycket på den sydafrikanska regeringen upprätthålls och förstärks. Det finns starka skäl för Sverige att i denna situation öka sina ansträngningar i kampen mot apartheidsystemet. Regeringen har därför nyligen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på ett verksamt sanktionsbeslut av säkerhetsrådet och som ett led i försöken att få till stånd ett sådant, tillgripa en handelsbojkott mot Sydafrika. Detta är ett steg som avviker från Sveriges traditionella linje i sanktionsfrågor och är att betrakta som en engångsföreteelse, motiverad av apartheidfrågans helt unika karaktär.

250

255

Då Sverige år 1946 anslöt sig till FN såg vi stormakternas vetorätt säkerhetsrådet som en garanti för att vi i framtiden skulle kunna bevara vår handlingsfrihet och inte bli indragna i stormaktskonflikter.

260

Regeringen har noga övervägt om ett handelsförbud mot Sydafrika kunde tänkas få negativa verkningar för neutralitetspolitikens trovärdighet. Sverige kan inte i denna fråga misstänkas handla på uppdrag av något maktblock eller i någon enskild stats intresse. Vi riskerar inte heller att komma i motsättning till

någon stormakt eller att påtvingas ställningstaganden i stormakternas inbördes motsättningar.

270 Det är regeringens starka förhoppning att ett svenskt beslut om en handelsbojkott, tillsammans med motsvarande åtgärder som genomförs eller planeras i övriga nordiska länder, skall leda till efterföljd.

275 Den akuta ekonomiska krisen i flera av länderna i södra Afrika har fördjupats av Sydafrikas destabiliseringsåtgärder. Särskilt gäller detta Angola och Moçambique. Antalet flyktingar i regionen har ökat. I södra Afrika finns ett växande behov av humanitärt bistånd.

280 Närmare hälften av Sveriges bilaterala bistånd går i dag till länderna i södra Afrika. Detta sker genom långsiktigt bilateralt utvecklingsamarbete, stöd till regionalt samarbete, humanitärt bistånd och katastrofbistånd. Denna inriktning av vårt bistånd är mera angelägen än någonsin.

285 Nu vilar ett tungt ansvar på den industrialiserade världen att kraftigt öka biståndet till länderna i södra Afrika så att dessa ges möjlighet att verka för ekonomisk utveckling i sina länder.

Herr talman!

290 Ständigt blir vi påminda om den olösta konflikten Mellanöstern.

I södra Libanon, där våld och kaos i mycket är en följd av den större konflikten i regionen, bidrar bl. a. svenska FN-soldater till en större - om än ömtålig - stabilitet. Säkerhetsrådet har krävt att Israel drar sig tillbaka till sin sida av den internationella gränsen. Detta skulle underlätta FN-soldaternas uppdrag.

295 I de områden som Israel ockuperat sedan år 1967 har våldet trappats upp. Ockupationsmaktens övergrepp är många. Detta skapar bitterhet och desperation. En framtida samexistens blir allt svårare. Frånvaron av en utveckling mot fred i regionen innebär stora risker både för palestinierna och för Israel.

300 Sverige stöder ansträngningarna som görs för att få till stånd en internationell fredskonferens om Mellanöstern i FN:s regi. Det är vår förhoppning att en

305 sådan konferens skall kunna föra samman parterna i konflikten i Mellanöstern till direkta förhandlingar och ömsesidiga erkännanden.

För en bestående lösning krävs att det palestinska folket är representerat i förhandlingar av företrädare som har dess förtroende. Vi anser att PLO har ett
310 sådant förtroende. PLO bör därför vara representerat i den internationella konferensen.

En grundval för en lösning måste vara säkerhetsrådets resolutioner 242 och 338. De innebär, enligt vår uppfattning, att Israels rätt att existera inom säkra gränser
315 måste erkännas och att Israel skall lämna de territorier som ockuperades år 1967. En annan nödvändig grundval för en lösning är palestiniernas rätt till självbestämmande och en egen stat.

I kriget mellan Irak och Iran har ännu inga framsteg kunnat göras mot en fredlig
320 lösning. Det vettlösa dödandet fortsätter. Befolkningscentra har attackerats i stid med det arrangemang i FN:s regi som kom till stånd i juni 1984 rörande förbud mot attacker av civila mål. Andra rapporter har talat om fortsatt användning av kemiska vapen. Någon utväxling av krigsfångar har inte skett. Attackerna mot den internationella sjöfarten i området var förra året fler än
325 under något tidigare år av kriget. Överträdelserna av internationell rätt är djupt oroande. Ansträngningarna i FN att få till stånd eldupphör och att bringa kriget till en fredlig lösning har den svenska regeringens starka stöd.

Kriget i Afghanistan pågår nu för åttonde året i följd. Sovjetunionen har uttalat
330 en önskan om en politisk lösning. Vi har dock ännu inte sett att Sovjetunionen på ett avgörande sätt omprövat sin politik. Det afghanska folket förnekas alltjämt rätten att fritt välja sitt eget styrelseskick. I Kabul sitter en regering, som för sin existens är beroende av de sovjetiska truppernas folkrättsstridiga närvaro.

335 Den svenska regeringen stödjer FN:s ansträngningar att uppnå fred i Afghanistan. Ett tillbakadragande av de sovjetiska trupperna måste vara ett huvudelement i en förhandlingslösning. Kriget utsätter det afghanska folket för oerhörda lidanden. Sverige lämnar därför ett omfattande humanitärt bistånd till
340 offren för konflikten i Afghanistan.

Konflikten i Kampuchea har inte kommit närmare en lösning. Det militära och

345 det politiska läget är låst. Det kan bara förändras genom en meningsfull dialog
mellan de olika khmer-fraktionerna, Kina, Vietnam och ASEANstaterna. Ett
tillbakadragande av alla främmande trupper från landets territorium är en
förutsättning för att Kampuchéas folk självt skall kunna få bestämma sin
framtid.

350 I Centralamerika fortsätter konflikten mot en bakgrund av olösta sociala
problem och utländsk inblandning. Det amerikanska stödet till de väpnade
grupper som för krig mot Nicaraguas lagliga regering strider mot folkrätten,
försvårar fredssträvandena och måste följaktligen upphöra. I El Salvador kan
endast en förhandlingslösning mellan parterna i konflikten bana väg för ett slut
355 på inbördeskriget. Contadorgruppens förnyade initiativ och
fortsatansträngningar att finna en fredlig lösning i regionen har starkt svenskt
stöd.

Folkrätten och FN-stadgan visar vägen till fred och försoning i de regionala
360 konflikterna. FN-stadgan ålägger också organisationen och dess medlemsstater
att främja respekten för mänskliga rättigheter.

Oskyldiga människor hotas av den växande, internationella terrorismen.

365 Ett aktivt och konkret internationellt samarbete för att bekämpa terrorismen
alla dess former är en fråga av högsta vikt för den svenska regeringen. Sverige är
berett att bl. a. i internationella fora som FN och Europarådet verka för
ytterligare konkreta åtgärder för att minska det hot mot det demokratiska
samhället som terrorismen utgör.

370

Herr talman!

Medvetenheten ökar om det ohållbara i de skuldproblem, som ett växande antal
fattiga u-länder - särskilt i Afrika söder om Sahara - befinner sig i. Biståndet till
375 dessa länder måste öka. Men enbart bistånd räcker inte. Det behövs också
internationella aktioner för skuldlättnader.

Biståndspolitiken är en omistlig del av vår utrikespolitik. Det finns inget
motsatsförhållande mellan solidaritet och säkerhet. Begreppen förutsätter och
380 förstärker varandra.

Hotet mot miljön inger fortsatt oro. Ökenområden breder ut sig. De tropiska regnskogarna skövlas. Försurningen av vatten och mark fortgår. Uttunnning av det skyddande ozonskiktet kan leda till allvarliga hälsoproblem.

Världskommissionen för miljö och utveckling, under ledning av Norges statsminister Gro Harlem Brundtland, har i sitt arbete lanserat begreppet "hållbar utveckling". Därmed menas en utveckling som medger att dagens behov kan tillfredsställas utan att miljön förstörs eller naturresurserna föröds. Då tryggas möjligheterna att också tillgodose framtida generationers behov.

Förenta nationerna brottas idag med allvarliga finansiella problem. FN:s finansiella kris är i grunden politisk till sin natur. Det är allvarligt att vissa medlemsstater bryter mot FN-stadgans princip om solidariskt betalningsansvar för Förenta nationernas utgifter. I en värld där staternas ömsesidiga beroende ökar starkt på alla områden har alla stater ett egenintresse av ett väl fungerande multilateralt samarbete.

Det är för Sverige en angelägen uppgift att medverka i ansträngningar att föra Förenta nationerna ut ur dess nuvarande politiska och finansiella svårigheter. Sverige avser verka för realistiska åtgärder som förbättrar världsorganisationens effektivitet utan att de principer som är nedlagda i FN-stadgan ifrågasätts.

Herr talman!

Det är i dag viktigare än någonsin att slå vakt om FN och de folkrättsliga regler som ryms i FN-stadgan. Respekt för folkrätten är av avgörande betydelse i förbindelserna mellan stater och folk. Om inte denna respekt upprätthålls riskerar vi att en djungelns lag breder ut sig i internationella förbindelser.

Folkrättens grundläggande principer är enkla och klara, och gäller för alla länder:

- Alla folk har rätt till självbestämmande.
- Ingen stat har rätt att blanda sig i andra staters inre angelägenheter.
- Stater skall göra sitt yttersta för att lösa konflikter med fredliga medel.
- Varje stats territoriella integritet måste respekteras.
- Fundamentala mänskliga rättigheter måste säkerställas.

420

Dessa regler är av särskild betydelse för de mindre nationernas säkerhet.

425 Deras innebörd är bl. a. att stormakter inte får ta sig friheter mot svagare
grannar.

I alla internationella sammanhang måste vi verka för att folkrättens regler
upprätthålls. Vi måste hävda att alla nationer är skyldiga att ta ett ansvar. Det
430 gäller Afghanistan, när vi kritiserar Sovjetunionens intervention. Det gäller
södra Afrika, när vi kritiserar Sydafrikas upprepade angrepp på landets grannar.
Det gäller Centralamerika, där den Internationella domstolen funnit att de
amerikanska åtgärderna mot Nicaragua strider mot folkrätten.

435 Vi skall fortsätta att driva en sådan aktiv utrikespolitik, grundad på folkrättens
krav och till stöd för idéerna om frihet och självbestämmande, om rättvisa och
fred. Det gör vi av solidaritet med de folk som utsätts för förtryck och
orättvisor. Men vi gör det också i vårt eget intresse. En aktiv utrikespolitik,
grundad på självständiga principiella ställningstaganden, understryker vår
oavhängighet och vårt oberoende. Den har därför också betydelse för att stärka
440 tilltron till den svenska neutralitetspolitiken.

Källa

<div>Manuskript hämtat från riksdagen.se (2026-03-18)</div>

Taggar

445 Politiska tal, Riksdagen, Socialdemokraterna, Utrikesdeklaration

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/sten-andersson-utrikesdeklarationen-1987>

450

455